

ПОЛОЖЕННЯ

про методику викладання навчальних предметів у Бердичівському військовому ліцеї

1. Загальні положення

1.1. Це Положення встановлює принципи, підходи та вимоги до підготовки і проведення навчальних занять у Бердичівському військовому ліцеї (далі – Ліцей), з метою підвищення ефективності освітнього процесу, формування у ліцеїстів високої мотивації до навчання та формування національно-патріотичних цінностей.

1.2. Документ спрямований на вдосконалення методики викладання (підготовки та проведення уроків) через поєднання навчального, мотиваційного, військово-прикладного та інформаційного компонентів.

1.3. Методика викладання – це сукупність способів, прийомів, принципів і форм організації освітнього процесу, які використовуються для ефективного засвоєння знань ліцеїстами.

1.3.1. Методика викладання у військовому ліцеї має свою специфіку, оскільки поєднує елементи загальноосвітнього та військово-фізичного виховання. Вона спрямована не лише на формування знань, умінь і навичок з певного предмета, а й на розвиток дисципліни, витривалості, фізичної підготовленості, морально-психологічної стійкості, а також військово-професійної орієнтації.

1.3.2. Основні складові методики викладання:

Принципи викладання – загальні керівні положення, що визначають підходи до організації освітнього процесу, враховуючи закономірності засвоєння знань.

Предметна спрямованість: кожен навчальний предмет може мати специфічні особливості методики викладання.

Мета: визначає, чого має досягти ліцеїст у результаті освітнього процесу.

Методи: словесні, наочні, практичні, інноваційні тощо.

Засоби: підручники, презентації, відеоматеріали, інформаційно-комунікативні технології тощо.

Форми організації: індивідуальна, групова, фронтальна робота, дистанційне навчання тощо.

Оцінювання знань: способи перевірки рівня засвоєння матеріалу (контрольні роботи, тестування, усне опитування, проекти тощо).

1.4. Компонент методики викладання у військовому ліцеї – це складова частина системи викладання, яка виконує певну функцію у процесі навчання та забезпечує ефективність освітнього процесу, формування знань, умінь і навичок ліцеїстів відповідно до освітніх цілей і специфіки Ліцею.

1.4.1. Навчальний компонент методики викладання – це сукупність методів, прийомів та форм організації освітнього процесу, які використовуються вчителем для досягнення навчальних цілей та передачі знань, умінь та навичок учням.

1.4.2. Мотиваційний компонент методики викладання – це сукупність прийомів та методів, спрямованих на формування у ліцеїстів внутрішньої та зовнішньої мотивації до навчальної діяльності, формування первинних загальновійськових знань і спеціальних компетентностей військового спрямування щодо оборонної свідомості, потреби виконання конституційного обов'язку щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України, забезпечення поглибленої допрофесійної підготовки військового спрямування, необхідної для подальшого вступу і навчання ліцеїстів у вищих військових навчальних закладах.

1.4.3. Військово-прикладний компонент методики викладання – складова освітнього процесу, яка формує у ліцеїстів практичні вміння та навички, необхідні для служби в секторі безпеки та оборони України.

1.4.4. Інформаційний компонент методики викладання – використання освітніх платформ, відеосимуляцій, Google Workspace, Moodle, Canva, Kahoot, GeoGebra тощо. Застосування штучного інтелекту для аналізу текстів, тестування, як інтелектуального помічника у підготовці до НМТ, вивченні мов, моделюванні ситуацій тощо. Інтеграція сучасних освітніх платформ, штучного інтелекту, інструментів EdTech у планування, проведення та рефлексію уроків.

1.5. Основним завданням застосування методики викладання навчальних предметів у військовому ліцеї є формування особистості ліцеїста як **свідомого громадянина, патріота України, освіченої, фізично загартованої та психологічно стійкої особистості**, здатної діяти в умовах викликів сучасного суспільства – майбутнього захисника України.

1.6. Методика викладання у військовому ліцеї спрямована на формування наскрізних змістових ліній профільної середньої освіти військового спрямування:

- громадянська відповідальність і патріотизм: виховання поваги до Конституції та законів України;
- усвідомлення своєї ролі в захисті незалежності та територіальної цілісності держави;
- національна ідентичність і культурна спадщина: поглиблення знань про українську історію, символіку, традиції;
- формування гордості за українських героїв, військові звитяги та перемоги;
- здоров'я і безпека:
- розвиток фізичної культури, знань із домедичної допомоги, цивільного захисту, профілактика шкідливих звичок та формування стресостійкості;
- екологічна грамотність і сталий розвиток: усвідомлення важливості захисту довкілля;
- виховання відповідального ставлення до природних ресурсів; підприємливість та фінансова грамотність: формування навичок самостійного прийняття рішень, планування та відповідальності;
- розуміння економічної стабільності як складника національної безпеки;
- інформаційна грамотність та критичне мислення;
- протидія дезінформації та інформаційним атакам;

- уміння аналізувати факти, працювати з вірогідними джерелами.
- Навчальний зміст зазначених ліній інтегрується у зміст усіх предметів і формує цілісну освітню траєкторію, що готує свідомого громадянина й професійного захисника.

2. Принципи методики підготовки та проведення уроків

2.1. Принципи методики підготовки та проведення уроків – це основоположні ідеї та правила, на яких базується ефективне планування й проведення освітнього заняття. Вони допомагають забезпечити цілеспрямованість, логічність, результативність та педагогічну доцільність уроку.

Кожен урок має бути зорієнтованим на досягнення конкретного результату.

2.2. Основні принципи методики підготовки та проведення уроків у Ліцеї (додаток 1):

2.2.1. Цілеспрямованість

- кожен урок має мати чітко визначену мету (навчальну, розвиваючу, виховну);
- мета повинна відповідати змісту освітнього матеріалу, навчальній програмі, віковим особливостям ліцеїстів, рівню їх підготовки.

2.2.2. Науковість і доступність

- матеріал уроку має бути науково обґрунтованим, сучасним і доступним для сприйняття ліцеїстами;
- необхідно дотримуватись принципу «від простого до складного».

2.2.3. Системність і послідовність

- знання і навички мають формуватися у логічній послідовності, спираючись на попередній навчальний (життєвий) досвід ліцеїстів;
- кожен новий урок повинен бути логічним продовженням попереднього.

2.2.4. Активність і самостійність ліцеїстів

- урок повинен стимулювати пізнавальну активність ліцеїстів, сприяти їх самостійному мисленню;
- варто використовувати проблемні питання, творчі завдання, інтерактивні методи, самооцінку/рефлексію у формі відповідей на питання «Що я зрозумів?», «Що лишилося незрозумілим?», «Як я можу застосувати це знання?», аналіз проведених дій (АПД/AAR) тощо.

2.2.5. Мотивація навчання

- ліцеїсти мають розуміти особисту значущість освітнього матеріалу, що вивчається (додаток 2);
- потрібно створювати мотиваційні умови, які викликають інтерес і бажання вчитися, у тому числі й самостійно.

2.2.6. Індивідуалізація і диференціація

- завдання мають відповідати можливостям кожного учня, враховувати рівень знань, освітніх втрат, інтереси, темп засвоєння тощо;
- використання різнорівневих завдань, групової роботи тощо.

2.2.7. Зв'язок теорії з практикою

- навчальний матеріал слід подавати з урахуванням його практичного значення для ліцеїста;
- необхідно наводити приклади з життя, міжпредметні зв'язки, життєві ситуації тощо, роблячи акцент на військовій тематиці.

2.2.8. Контроль і зворотний зв'язок

- під час уроку необхідно здійснювати контроль знань, аналізувати помилки, коригувати діяльність;
- забезпечення зворотного зв'язку дозволяє вчителю оцінити ефективність уроку.

2.2.9. Оптимальність

- потрібно раціонально використовувати час, методи, форми і засоби навчання;
- важливо не перевантажувати ліцеїстів надмірною інформацією.

2.2.10. Емоційна насиченість

- емоційний фон уроку має бути позитивним, доброзичливим, що сприяє ефективному навчанню;
- використання елементів гумору, несподіваних моментів, цікавинок покращує сприйняття матеріалу.

2.3. Обов'язковим є поєднання навчального матеріалу з прикладами його застосування у військовій справі (наприклад, фізика – балістика, географія – орієнтування, математика – навігація тощо) (*додаток 3*).

2.4. Рекомендується продумане впровадження в методику викладання сучасних педагогічних технологій та досвіду, отриманого в ході освітніх обмінів у рамках міжнародної співпраці з іноземними закладами-партнерами, зокрема:

- досвід NATO (JROTC): уроки та тренінги можуть моделюватися за зразком військових симуляцій (mission-based learning, war games, AAR – after action review);
- інтеграція STEAM: поєднання природничих наук, технологій, інженерії, мистецтв та математики у міждисциплінарних проєктах із військовим підтекстом;
- навчання через досвід (Experiential Learning): дні практичного застосування, навчальні тренінги з «живим» кейсом або ситуаційною симуляцією;
- розширення системи оцінювання: введення рейтингових систем, портфоліо, публічної презентації результатів, оцінки громадянської активності;
- емоційно-психологічна підтримка: мікроуроки емоційної грамотності, техніки саморегуляції та практики стресостійкості;
- гейміфікація: впровадження рольових симуляцій, командних челенджів, освітніх батлів для посилення залученості.

3. Методика підготовки до уроку

3.1. Методика підготовки до уроку у **військовому ліцеї** – це система дій учителя, спрямована на ефективне планування та організацію проведення уроку з урахуванням, як загальноосвітніх, так і спеціальних військово-фізичних цілей виховання.

3.2. Етапи підготовки до уроку:

3.2.1. Аналіз навчальної програми та нормативних документів:

- ознайомлення з вимогами Державного стандарту та освітньої програми;
- визначення ключових понять, що мають бути опрацьовані.

3.2.2. Визначення мети та завдань уроку:

- формулювання загальної мети (що ліцеїсти мають засвоїти). Вона повинна бути конкретною, досяжною, вимірюваною. Охоплювати знання, уміння, навички, ціннісні орієнтири;
- визначення навчальних (що ліцеїсти повинні знати/вміти), виховних (які риси особистості формуватимуться) і розвивальних (які здібності будуть розвиватися) завдань;
- орієнтація на компетентнісний підхід.

3.2.3. Вивчення методичних рекомендацій і підбір матеріалів:

- опрацювання підручників, посібників, методичних розробок, інформаційних джерел тощо;
- пошук додаткових джерел (відео, інтерактивні матеріали, тексти тощо);
- врахування інтересів і рівня підготовки ліцеїстів.

3.2.4. Планування уроку:

- вибір типу уроку (вивчення нового матеріалу, закріплення, узагальнення, контроль тощо);
- цілепокладання:
 - навчальні цілі: формування знань, умінь і навичок з конкретної теми;
 - розвивальні цілі: розвиток мислення, мовлення, пам'яті, уваги тощо;
 - виховні цілі: формування ціннісних орієнтацій, культури поведінки, емоційної сфери тощо.

- визначення типових етапів уроку: організаційний момент, перевірка знань ліцеїстів, актуалізація опорних знань, мотивація навчальної діяльності, пояснення нового матеріалу, діагностика правильності засвоєння ліцеїстами знань, закріплення нового матеріалу, підбиття підсумків уроку (аналіз проведених дій), повідомлення домашнього завдання.

3.2.5. Добір методів, форм і прийомів навчання:

- методи: словесні, наочні, практичні, інтерактивні тощо;
- форми: індивідуальна, парна, групова, фронтальна тощо;
- прийоми: дискусія, мозковий штурм, тренування, інтерактивні вправи тощо.

3.2.6. Підготовка матеріально-технічного та методичного забезпечення:

- наочність (таблиці, схеми, моделі, презентації тощо);
- технічні засоби (відеопроєктор, інтерактивна дошка тощо);
- робочі аркуші, картки, тести тощо.

3.2.7. Передбачення можливих труднощів та способів їх подолання:

- аналіз потенційних проблем у сприйнятті матеріалу;
- підготовка альтернативних пояснень або завдань.

3.2.8. Складання поурочного план-конспекту з чітким дотриманням логічної схеми уроку та раціональним розподілом часу за кожним структурним елементом (додаток 4).

4. Методика проведення уроку

4.1. **Методика проведення уроку у військовому ліцеї** – це комплекс педагогічних прийомів, форм, методів та засобів навчання, що спрямований на формування у ліцеїстів необхідних знань, умінь, навичок та якостей, які відповідають вимогам військово-професійної діяльності, набуття ліцеїстами компетентностей та результатів навчання, визначених Стандартом спеціалізованої освіти військового спрямування:

- здатність ліцеїстів застосовувати набуті професійні компетентності;
- здатність ліцеїстів визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей;
- здатність ліцеїстів критично і системно мислити;
- здатність ліцеїстів приймати рішення;
- здатність ліцеїстів продукувати нові ідеї;
- здатність та морально-психологічна готовність до захисту України;
- здатність ліцеїстів ефективно здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі.

4.2. Структура уроку у Ліцеї (час на відпрацювання структурних елементів уроку може змінюватися в залежності від виду уроку):

4.2.1. Організаційний момент (до 2 хв)

- шикування, доповідь;
- привітання, перевірка готовності, огляд зовнішнього вигляду.

4.2.2. Вступна частина (до 8 хв)

- перевірка домашнього завдання;
- повідомлення теми, мети, мотивація;
- інструктаж із заходів безпеки (практичні, лабораторні заняття);
- актуалізація опорних знань.

4.2.3. Основна частина (до 25 хв)

- вивчення та закріплення нового матеріалу (з інтеграцією військових прикладів) (додаток 5);
- практична робота: задача, вправа, тренування, моделювання, розбір ситуацій тощо;
- узагальнення та систематизація знань.

4.2.4. Заключна частина (до 10 хв)

- підбиття підсумків (Аналіз проведених дій);
- запитання-відповіді;
- оцінювання (з поясненням);
- домашнє завдання;
- шикування, закінчення уроку.

4.3. Особливості проведення уроку у Ліцеї:

- обов'язкова наявність плану (план-конспекту) уроку (додаток б).

Для вчителів кваліфікаційних категорій «спеціаліст» та «спеціаліст другої категорії» обов'язкова наявність плану-конспекту уроку із стислим описом ходу та змісту уроку, що поєднує в собі елементи плану (послідовність дій) та конспекту (стислий виклад основних положень матеріалу, фактів, прикладів, завдань тощо).

Для вчителів кваліфікаційних категорій «спеціаліст першої категорії», «спеціаліст вищої категорії» та з педагогічними званнями «учитель-методист», «старший учитель» – обов'язкова наявність плану уроку як логічної схеми його проведення, з відображенням усіх елементів структури заняття.

- мотивування – кожне заняття повинно починатися з «мотиваційної хвилини» – короткої розповіді, відео або прикладу життєвої (військової) ситуації, яка логічно пов'язана з темою заняття. Формування мотивуючого середовища шляхом постійного відзначення успіхів ліцеїстів тощо;
- застосування сучасних педагогічних технологій (проектне навчання, кейс-метод, імітаційні та рольові ігри, навчання через досвід тощо);
- постійний аналіз результативності уроків, коригування методики;
- інтегрування військово-прикладних завдань у навчальні предмети;
- дисципліна – чіткий регламент, лаконічність пояснень, командний стиль;
- прикладність – формулювання завдань наближених до реальних життєвих (службових) ситуацій;
- командна робота – робота в групах («бойових командах», підрозділах);
- розвиток у ліцеїстів лідерських якостей та почуття відповідальності за власні рішення і дії;
- військово-патріотичне виховання – мотиваційна складова, прив'язка знань до діяльності Сил оборони України.

5. Система мотивації та оцінювання

5.1. Система мотивації та оцінювання діяльності ліцеїстів є важливим компонентом освітнього процесу. Вона спрямована на стимулювання навчальної активності, формування позитивного ставлення до навчання та забезпечення об'єктивного зворотного зв'язку про досягнення ліцеїстів.

5.2. Особливості мотивації ліцеїстів:

- потреба в автономії й самореалізації;
- прагнення до визнання серед однолітків;
- орієнтація на майбутню професію;
- посилений інтерес до з'ясування питання «навіщо мені це потрібно?».

5.3. Види мотивації:

- внутрішня мотивація: прагнення до знань, інтерес до предмета, бажання самореалізації.
- зовнішня мотивація: оцінки, похвала, нагороди, конкуренція, соціальне визнання.

5.4. Методи мотивації:

- позитивне підкріплення – похвала, визнання навіть малих успіхів, демократичний стиль спілкування (вчитель як партнер), бонуси, сертифікати, звання, додаткові звільнення, відпустки;
- індивідуалізація навчання – надання завдань відповідно до рівня ліцеїста, акцент на особистому прогресі, а не порівнянні з іншими, надання другого шансу;
- академічна свобода – вибір теми дослідження або формату завдання;
- проєктна діяльність – дослідницькі міні-проєкти, есе, презентації;
- ігрові елементи – навчальні квести, рейтинги, тематичні батли, бейджі, відзнаки;
- реальні зв'язки з життям – пояснення, як знання можна застосовувати на практиці;
- конкурси та олімпіади – стимулювання через змагання.

5.5. Оцінювання в закладах освіти виконує такі функції:

формувальна — забезпечення відстеження динаміки навчального поступу учнів та визначення їх особистих навчальних потреб;

констатувальна — встановлення рівня досягнення результатів навчання;

діагностувальна — виявлення стану набутого досвіду, з'ясування причин утруднень, відстеження динаміки процесу навчання;

мотиваційна — активізація внутрішніх мотивів до навчання через конструктивне оцінювання, що викликає почуття задоволення від результату;

коригувальна — спрямування зусиль на подолання виявлених труднощів шляхом індивідуалізації завдань та підходів;

прогностична — визначення знань та вмінь, необхідних на наступних етапах навчання, формування реалістичних очікувань;

розвивальна — мотивування до рефлексії, самовдосконалення, аналізу власних сильних і слабких сторін через якісний зворотний зв'язок;

виховна — налаштування учнів на відповідальність за результати власного навчання та якісне виконання завдань;

управлінська — забезпечення інформацією для ухвалення рішень щодо академічної успішності, необхідності підтримки, переведення до наступного класу та моніторингу якості навчання на рівні закладу освіти.

5.5.1. Види оцінювання:

Основними видами оцінювання в закладі освіти є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) та державна підсумкова атестація.

Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів та визначення його навчальних потреб. Воно здійснюється педагогічним працівником, а також шляхом взаємооцінювання та самооцінювання учнями.

Поточне оцінювання здійснюється на визначених етапах освітнього процесу з метою перевірки відповідності досягнутих результатів очікуваним за допомогою спеціального інструментарію.

Підсумкове оцінювання здійснюється шляхом зіставлення досягнутих результатів навчання з очікуваними та поділяється на тематичне, семестрове та річне.

Тематичне оцінювання здійснюється на основі поточного оцінювання за структурною одиницею навчальної програми та/або результатів виконання підсумкової (діагностувальної) роботи.

Семестрове оцінювання є узагальненням результатів навчання наприкінці вивчення всіх структурних одиниць програми, передбачених для відповідного періоду навчання та/або підсумкових семестрових робіт.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових оцінок.

Державна підсумкова атестація передбачає оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття певного рівня повної загальної середньої освіти, вимогам державних стандартів загальної середньої освіти на відповідному рівні. Проведення державної підсумкової атестації та звільнення від неї здійснюється відповідно до [Порядку проведення державної підсумкової атестації](#), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 грудня 2018 року № 1369, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02 січня 2019 року за № 8/32979.

У разі вибуття учня із закладу освіти (зокрема через виїзд за кордон, надання соціальної відпустки, призов на військову службу тощо) оцінювання результатів його навчання може бути проведене достроково. Процедура такого оцінювання визначається закладом освіти.

5.5.2. Параметри оцінювання:

- активність на уроці;
- здатність до аналізу, порівняння, узагальнення;
- робота в команді;
- творчий підхід до вирішення завдань;
- глибина та повнота знань (теоретичний матеріал);
- практичні навички;
- застосування знань у нових ситуаціях (кейси, завдання НМТ);
- аргументація власної позиції;
- регулярність виконання домашніх завдань;
- самостійність і відповідальність виконання;
- якість оформлення письмових робіт / презентацій, проєктів.

6. Контроль дотримання методики викладання

6.1. Контроль за методикою викладання – це система дій адміністрації Ліцею, спрямована на забезпечення дотримання педагогічних вимог та стандартів освіти.

6.2. Види контролю:

- попередній (діагностичний) – на початку освітнього року, під час планування тощо;
- поточний (оперативний) – у процесі викладання (відвідування уроків, перевірка навчальної документації вчителя тощо);
- підсумковий (результативний) – за результатами семестру, освітнього року, здавання НМТ.

6.2. Форми контролю:

- відвідування та аналіз уроків;
- перевірка календарно-тематичного планування, журналів тощо;
- моніторинг знань ліцеїстів (контрольні роботи, НМТ-аналітика);
- проведення контрольних зрізів знань, співбесіди з ліцеїстами;
- самоаналіз і взаємоаналіз уроків.

6.3. Головними критеріями якості дотримання вчителями запропонованої методики викладання у Ліцеї є:

- успішне здавання НМТ ліцеїстами-випускниками;
- демонстрація покращення рівня знань ліцеїстами під час контрольних заходів, їх успішна участь у предметних олімпіадах та конкурсах;
- збільшення кількості випускників, які вступають у вищі навчальні заклади сектору безпеки і оборони України.

7. Прикінцеві положення

7.1. Це Положення є обов'язковим для всіх педагогічних працівників Ліцею.

7.2. Зміни та доповнення до Положення вносяться на підставі рішень педагогічної ради Ліцею.

7.3. Контроль за виконанням Положення здійснюють начальник Ліцею, заступник начальника Ліцею з навчальної роботи і завідувач навчально-методичного кабінету.

Схвалено на засіданні педагогічної ради Бердичівського військового ліцею Протокол № 1 від « 24 » 08 2026 року.

Заступник начальника ліцею з навчальної роботи –
начальник навчальної частини
полковник

Олег НІКІТІН